

2. Allah'ın Hâlifesi İnsandır ki Bu da İbadeti Gerektirir

Kur'ân-ı Kerim, insanı “ hâlife” olarak niteler. İnsana yaratılışının başında verilen ilk vasıf hâlifeliktir. Bu isim ona çok büyük bir değerin yanında aynı zamanda ağır bir sorumluluk da yüklemektedir: “Sizi yeryüzünün hâlifeleri kılan, size verdiği (nimetler) hususunda sizi denemek için kiminizi kiminizden derecelerle üstün kılan O'dur. Şüphesiz Rabbin, cezası çabuk olandır ve gerçekten O, bağışlayan merhamet edendir.”⁷⁸ Böylece Allah insanları, hayatın her alanında deneyip onlardaki kulluk ve sorumluluk bilincini daima canlı ve taze tutmuş, bunu bir imtihan vesilesi yapmıştır. Dünyada her şeyin emrine verildiği insan, Allah'a itaat ederek boyun eğecek, kulluk görevlerini yerine getirerek Allah'a karşı sorumluluğunu ifa etmiş olacaktır. İnsan, hayatının her alanında Allah'ın bir hâlifesidir ancak O'na kul olan bir hâlifedir. Dolayısıyla insan, kendisine verilen bu kadar nimet ve bunlar üzerindeki tasarruf yetkisinin karşılığında, mülkün asıl sahibine karşı kullukla sorumlu ve yükümlüdür. Çünkü onun asıl vasfı, kul; asıl görevi ve hatta yaratılış gayesi, sadece Allah'a kulluktur.

4. İbadetler, İmanın Kalpte Kökleşmesini Sağlar

İbâdetlerin yerine getirilmesi, imânın kalpte kökleşmesini sağlar. Çünkü ibadet imânın pratiği ve uygulaması hükmündedir. İbadeti terk etmek ise zamanla imâna ait duyarlılığı ve heyecanı söndürür; insanı önüne geçilmez kötü duyguların esiri hâline getirir. İnsana öyle günahlar işletir ki, insan insanlığından utanır hâle gelebilir. Böyle bir sonuçtan kurtulmak ancak ibadetlerin yerine getirilmesiyle mümkündür.

İbadetler, imanın eylem planının dökülerek pratik hayata yansıtılmasıdır. Bu yönüyle pratiğe dökülecek olan esaslar, nazarî olarak inanılacak şeylerin bir takviyecisi konumundadır. Bu mânâda yaptığımız ibadetler imanın kalbimizde kökleşmesini temin eder. Müminin, hakiki imanı elde edip imanının sağlamlaştırması iman-amel bütünlüğüyle mümkündür. Kur'ân-ı Kerim'in pek çok âyetinde iman ile salih amelin yan yana zikredildiğini ve müminlerin salih ameller işleyerek maddî-manevî gelişmelerini sağlamaları gerektiğini ısrarla vurgulandığını görüyoruz. İmanı bir fanusa benzetecek olursak, fanusun içindeki ışık iman, fanus ise ibadetlerdir. Bu sebeple kalpteki iman ışığının hiç sönmeden parlaması, giderek gücünü artırması salih amellerle mümkün olabilir. Kalp, Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) de bir hadislerinde ifade buyurdıkları gibi “Her an değiştiği için ona kalb denilmiştir. Kalb, bir ağacın başına asılmış kuş tüyüne benzer. Rüzgâr devamlı onun içini dışına çevirir.”⁷⁹ Buradan da anlaşılmaktadır ki, iman sahibi bir kalbin istikameti salih 79 Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4, 408. amele endekslidir.

Çünkü imanın insanın içinde yerleşmesi amele bağlıdır. İman etmekle beraber hayatında ibadete yer vermeyen insanın dine bağlılığı zamanla azalır, günün birinde kalbindeki iman ışığı da sönebilir. O hâlde diyebiliriz ki, iman ve ibadetler et ve tırnak gibidirler. Onların birbirinden ayrılması imkânsızdır. Hakiki iman, insanı salih amel işlemeye sevk eder, salih amel de imanı kuvvetlendirir. İnsanın imanı, ancak ibadetlerle olgunlaşır. Bir kulun Allah katındaki değeri, Ona karşı kulluk vazifesinde göstereceği hassasiyet nispetindedir.

İki Genç ve Önlerine Çıkan İki Yol

Bir zamanlar, uzak mı uzak diyarların birinde Sencer ve Kaya adında iki genç yaşarmış. Yüksek ve karlı dağların gölgelediği küçük köylerine sığamayan bu delikanlılar, bir gün hükümdarın ordusuna katılmışlar ve hükümdarın emriyle uzak bir şehre görevli olarak gönderilmişler. Hazırlanıp yola koyulmuşlar. Bir süre sonra yolun ikiye ayrıldığını görmüşler, fakat hangi yola gideceklerine karar verememişler. Orada bulunan bir adama sormuşlar: “Bu yollar nereye çıkar?” “İkisi de aynı şehre çıkar.” diye cevap vermiş adam. “Hangi yol kısadır?” diye sormuşlar tekrar. “İkisi de eşit mesafededir.” demiş adam. İki genç şaşkınlıkla birbirlerine bakmışlar. Çevreyi iyi bildiği her hâlimden belli olan bu garip adama bir kez daha sormuşlar: “Hangi yol iyidir?” Adam onları şöyle bir süzdükten sonra ağır ağır açıklamış durumu: “Birinci yol oldukça güvenlidir.

Bu yolda gidenlerin onda dokuzu rahat yolculuk eder ve kârlı çıkar. İkinci yolun bir ayrıcalığı yoktur. Üstelik o yolda giden on yolcudan dokuzu tehlikelerle karşılaşır ve zarar görür!” Bu açıklamalardan sonra gençlerin şaşkınlığı bir kat daha artmış. “Bu durumda ikinci yolu kim niye tercih etsin ki?” diye düşünmüşler.

Garip adam, onların düşüncelerini okumuşçasına sözlerine devam etmiş. “Hepsi bu kadar değil!” demiş. “Birinci yol, hükümdarın askerlerinin kullandığı yoldur. Bu yolu tercih edenler yanlarında silah ve askerlik için gerekli malzemeyi taşımak zorundadırlar. İkinci yol ise, hükümdara tâbi olmayanların kullandığı yoldur. Yolcuların çanta ve silah taşıma zorunluluğu yoktur. Bu nedenle rahat yolculuk eder gibi görünürler.” Sencer, adama teşekkür ederek, çantasını sırtına, silahını beline yükleyip birinci yola yönelmiş. Âdeta vücudunun bir parçası gibi benimsediği bu mühimmatı ne olursa olsun bırakmaya niyetli değilmiş. Bir asker olarak ihtiyaç duyabileceği her şeyin yanında olduğunu bildiği için, kalbinde ve ruhunda zerre kadar endişe yokmuş. Ancak, emir altında yaşamaktan ve sırt çantasının ağırlığından yorulacağını zanneden Kaya, diğer yolun kendisi için daha uygun olduğunu düşünmüş. Sencer ile vedalaşmış. Çanta ve silahını bir kenara fırlatıp az da olsa hürriyetin tadını çıkarmak hayâliyle yola koyulmuş.

Sencer, uzun bir yolculuktan sonra şehre ulaşmış. Kendisine verilen görevi başarıyla yerine getirdikten sonra komutanı bulmuş. Durumdan memnun olan komutan çeşitli hediyelerle Sencer’i ödüllendirmiş. Öte yanda Kaya, kırdaki gezinircesine şarkılar söyleyerek keyifle ilerlemiş; ama başına gelmedik iş kalmamış. Acıktığını hissettiğinde bir ağaç gölgesinde mola vermek istemiş. Oysa etrafta ne yiyecek bir şey ne de içecek su varmış. Çantasını yol ayrımında bıraktığını hatırlamış. Çaresiz, ince ağaç dallarını koparıp yemeye çalışmış.

İşte ne olduysa o sırada olmuş. Nereden çıktığı belli olmayan keskin bakışlı siyah bir panter ona doğru atılmış. Yanında silahı olmadığını fark eden Kaya ne yapacağını bilemeden, ağaçlar arasında şuursuzca koşmaya başlamış. Nefesi tükenip dizlerinin bağı çözülürken etrafa şöyle bir göz atmış. Hiçbir şey görememiş. Kara panterden kurtulduğunu düşünerek derin bir soluk almış. Ama sevinci uzun sürmemiş. Gür ağaçların gölgelediği ormanda kaybolduğunu fark etmiş. Saatlerce, ne tarafa gittiğini bilmeden yürümüş. Bir ağaca yaslanarak uykuya dalmış.

Soğuk bir gecenin ardından güneşin ilk ışıkları yüzüne vurduğunda kamaşan gözlerini açmış. Etrafta kim oldukları tam seçilemeyen insanlar varmış. Kurtulduğunu düşünüp ayağa kalkmış, ama ellerindeki kılıçlardan, yanındakilerin, sınırdan geçen düşman askerleri olduğunu fark etmiş. Sarp dağlarda aylar süren esaretten sonra Kaya, bir fırsatını bulup kaçmış ve perişan bir durumda şehre ulaşmış.

Komutanın huzuruna çıkacak cesareti kendinde bulamamış. Korku ve açlıktan titreyerek bir köşede dilenmeye başlamış. Devriye gezen askerler onun durumundan şüphelenmişler ve onu sorgulamışlar. Durumu anlayınca, görevi ihmal etmekle suçlayıp zindana atmışlar.

Kaya, kendisine uzatılan bir tas çorbaya uzanırken, zindana atılmayı hak ettiğini düşünmüş. Bir süre sonra zindanın kapısı açılmış. Kaya içeriye giren askeri tanımış. Bu Sencer’miş. İki arkadaş hasretle kucaklaştıktan sonra Sencer: “Başına gelenleri öğrendim ve senin için komutanla görüştüm. Mahkemede pişmanlığını dile getirip, af dersen serbest kalacaksın!” Birkaç gün sonra serbest kalan Kaya’nın sevincine diyecek yokmuş. Sencer’i aramış.

Nihayet onu bir köşede ibadet ederken bulmuş. “Her zaman olduğu gibi görevlerini de ibadetlerini de aksatmıyorsun.” demiş. “Bu da Allah’a karşı görevimiz.” diye karşılık vermiş Sencer. Sonra, “Yolculuk boyunca başımıza gelen olaylarla şu yaşadığımız hayat birbirine benzemiyor mu?” diye sormuş Kaya’ya. “Ne demek istediğini anlayamadım.” diye cevap vermiş Kaya şaşkınlıkla. Sencer, onun gözlerine bakarak devam etmiş: “Düşün ki yaptığımız yolculuk hayat yolculuğudur. Ruhlar aleminden gelip kabirden geçer ve ahirete gider. İbadet bu yolculuk sırasında taşıdığımız çanta ve silahtır. İbadet zor ve ağır gibi görünür; ama gerçekte öyle bir rahatlık verir ki, tarif edilemez.” “Nasıl bir rahatlık bu?” diye sormuş Kaya.

Sencer şöyle cevap vermiş: “İbadet eden insan bilir ki, Allah’tan başka ilâh yoktur. Her şey onun elindedir ve o hikmetsiz iş yapmaz. Üstelik lütfu ve merhameti de çoktur. Bu nedenle, darda kalınca Allah’a sığınır, imanı ve ibadeti ona güven verir. Dünyadan göçüp ahirete ulaştığında da, görevini tam yapan bir asker gibi ödüllendirilir.” “Şimdi anlıyorum.” demiş Kaya. “Benim gibi gafillerse hayatını endişelerle yaşar. Yine de, arzu ve emellerinin sınırsız, gücünün sınırlı olduğunu unuttur; Allah’a ibadeti terk eder. Buna karşılık kimi zaman kullara kul olur, kimi zaman da ihtiyaçlarını onlardan isteyerek dilencilik eder. Ahirete ulaştığında ise görevini ihmal eden asker gibi ceza görür!” Sonra da Sencer’in gözlerinin içine bakarak sormuş. “Nasıl, iyi anlamış mıyım?”

5. İbadet, İnsanı Allah’a Yakınlaştırır

İbadet, insanı Allah’a yükseltir. İbadetleriyle insan kendini dâima Allah’ın huzurunda hisseder. Böylece hem kötü his ve duygularının baskısından kurtulur hem de şefkat, merhamet ve sevgi hisleriyle ruhunu daima temiz tutar, ihsan sırrına yani “Allah’ı görüyormuşçasına” ibadet etme ufkuna ulaşır. İbadet, zihinleri Cenâb-ı Hakk’a yöneltip O’na itâatimizi temin eder. İnsan, Allah’ın muazzam kudretinin tezahürleri karşısında kendi kulluğunu itiraf ederek O’na sevgi ile bağlanır. Yani Rabbi ile kendisi arasında sevgi bağı kurar ve O’nun kendine yakınlığını hisseder. Bu yakınlığın seviye ve mahiyeti şu âyette ifade edilir: “Kullarım sana, beni sorduğunda (söyle onlara): Ben çok yakıным. Bana duâ ettiği vakit duâ edenin dileğine karşılık veririm. O hâlde (kullarım da) benim davetime uysunlar ve bana inansınlar ki doğru yolu bulalar.” (Bakara, 2/186)

Allah, kendisine kulluk görevlerini yapan kullarını sever ve o kulunu kendisine yaklaştırır. Bu hakikati Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir hadislerinde şöyle dile getirirler: “Allah şöyle buyurdu: Kim veli bir kuluma düşmanlık ederse, ben de ona savaş açarım. Kulum bana, kendisine farz kıldığım şeylerden daha sevgili bir şeyle yaklaşmaz. Kulum bana nafil ibadetlerle de yaklaşmaya devam eder. Nihayet onu severim. Ben kulumu sevince de artık onun işiten kulağı, gören gözü, tutan eli, yürüyen ayağı mesabesinde olurum. Diliyle de her ne isterse muhakkak onları kendisine ihsan ederim. Bana sığınmak isteyince de onu korurum.”⁸⁰ 80 Buhârî, Rikak, 38. N i ç i n İ b a d e t E t m e l i y i z 134 “Allah, bir kulu sevdiğinde Cibril’e: “Allah falan kulu seviyor; sen de onu sev!” diye emreder. Cibril de o kulu sever. Sonra Cibril gök halkına : “Allah, falanı seviyor; siz de onu seviniz!” diye seslenir. Göktekiler de o kimseyi severler. Sonra yerdeki insanların gönlüne o kimse hakkında bir sevgi konulur da insanlar arasında da sevilir ve iyi kişi olarak anılır.”

Hiçbir İbadeti Küçümseme!

Bir gün Bağdat caddelerinden birinde giderken yolun kenarında bir sebilcinin (su dağıtıcısı): “Benim suyumdan içene Allah da Kevser suyundan içirsin.” diye dua ettiğini duyarlar. Maruf hemen yaklaşır, nafil oruç tuttuğu hâlde adamın suyundan içer. Kendisini ikaz ederler: “Siz oruçlu idiniz, ikindiden sonra orucunuzu bozmanıza gerek yoktu, unuttunuz mu yoksa?” derler. “Hayır” der, “Ne unuttum, ne ikindiden sonra oluşundan gaflet ettim.” “Öyle ise neden suyu içtiniz?” Şöyle izah eder durumu. “Rabbimizin rızası nerededir belli olmaz. Muhtemeldir ki bu masum adamın duası, benim tuttuğum nafil oruçtan daha makbuldür. Bu makbul duayı almak için suyundan içmeyi tercih edip orucumu bozdum. Bu orucu tekrar tutarım; ama bu duayı bir daha alamam.” Gerçekten de sonuç ümit ettiği gibi olmuştur. Çünkü vefatından sonra kendisini rüyada gören bir yakını sormuş: 81 Buhârî, Bed’u’l-Halk, 6, Edeb, 41. N i ç i n İ b a d e t E t m e l i y i z ? 135 “Senin birçok iyilik ve ibadetlerin vardı. Rabbimiz en çok hangisinden ikram ve ihsanlarda bulundu?” Cevabı aynen şöyle olur: “Hepsi bir yana, orucumu bozarak suyundan içtiğim sebilcinin duası bir yana!” Evet hiçbir iyilik ve ibadeti basit görmeyin, önemsiz saymayın. Zira Rabbimizin rızası hangisindedir bilinmez. Sizin küçük gördüğünüzü Rabbimiz büyük görür ve affınıza vesile kılar.

6. İnsan, İbadet Sayesinde Huzur Bulur, Olgunluğa Erer

İnsanın kendisi ibâdet etmeye muhtaçtır. İnsan hastalandığı zaman doktora gider. Doktor da o insanın hastalığını teşhis ettikten sonra tedavisi için birtakım ilaçlar verir. Ardından ilaçları kullanması için ısrar eder. Aynen bunun gibi ibâdetler de insanın manevî yara ve hastalıklarının tedavisi için Allah tarafından yazılmış reçete gibidir. İnsanoğlunun huzur ve mutluluğu ancak ibadetlerini yerine getirmesiyle mümkündür. Allah’a kullukla gönlü coşan bir insan ruhen doyunluğa erişir. Allah’ın razı olacağı bir kulluk performansına yükseldiği müddetçe de o, iç dünyasında en derin mutluluk ve tarifi imkansız hazlar yaşar. Böyle bir insan, almış olduğu manevi lezzetler sayesinde günlük hayatında önünü kesen her türlü zorluk karşısında sarsılmadan durabilir. Çünkü o, eşya ve hadiselerin tek yaratıcısı Yüce Allah’a dayanmış ve O’na güvenmiştir.

Bir kul olarak bizim için en büyük nimet, Rabb’imize karşı kulluk vazifemizi yerine getirebilme gayretimizdir. Böyle bir gayret, neticede hem kişinin kendisine hem de çevresine huzur getirir. Bediüzzaman Hazretleri’nin ifadesiyle İnsan, cismen küçük, N i ç i n İ b a d e t E t m e l i y i z 136 zayıf ve âciz olmakla beraber, pek yüksek bir ruhu taşır. Pek büyük bir kabiliyete mâliktir. Sınırlandırılmayacak derecede meyilleri vardır. Sonsuz emel ve arzular sahibidir. Sayılamayacak kadar çok fikirleri vardır. Sınır kabul etmez şehevî ve gazabî hisleri vardır ve öyle harika bir yaratılışı vardır ki, sanki bütün nevilere ve âlemlere fihrist olarak yaratılmıştır. İşte ibadet böyle bir insanın ruhuna genişlik verir. Kabiliyetlerini inkişaf ettirir. Meyil ve arzularını kötü olanlarından ayırıp seçer, tertemiz hâle getirir. Emel ve isteklerini gerçekleştirir. Fikirlerini genişletip intizam altına alır. Şehevî ve gazabî duygularını had altına alıp taşkınlık ve kötülüklerden korur. Kemâl ve olgunluğun zirvesine yükseltir. Kul ile Allah arasında en yüksek ve güzel alâka ve bağ ibadettir.

7. İbadet Eden Cenneti Kazanır

Cennet, Allah’ın âhirette müminlere, bu dünyada iken iman edip salih amel işlemelerine karşılık lütfundan bahşettiği saadet diyarının adıdır. Cennet, bu dünyaya imtihan edilmek üzere gönderilen insanların, kıyamet kopup, hesaplar görüldükten sonra, içlerinden bu dünyada iken Allah’a, ahiret gününe ve Allah’ın elçileri vasıtasıyla gönderdiği bütün mesajlara inanan, kulluk ve tâatte bulunan müttakî ve temiz olanlarının gideceği ebedî huzur ve saadet yurduudur. İbadet edenlerin Cennet’e kavuşacağını anlatan pek çok âyet bulunmaktadır: “İman edip makbul ve güzel işler yapanları müjdele: Onlara içinden ırmaklar akan Cennetler vardır.” (Bakara, 2/25)

“Rabbimiz tarafından mağfirete, genişliği göklerle yer kadar ve müttakiler için hazırlanmış bir Cennet’e doğru yarışarcasına koşuşun!” (Âl-i İmrân, 3/133) Görüldüğü üzere âyetlerde Cennet’e hep takva sahiplerinin ve salih amel işleyenlerin gireceği belirtilmektedir. O hâlde Cennet’e ehil hâle gelebilmek için de ibadet etmeliyiz. Cehennem ise ahirette suçlulara ceza olarak tutuşturulan ateşin ismidir. Kur’ân-ı Kerim’de inanan ve güzel amel işleyen kimselere Cennet vaad edildiği gibi; inançsız ve günahkâr kimselere de Cehennem vaad edilmiştir. Tевbe etmeden günahkâr olarak ölen ve Allah’ın kendilerini affetmediği mü’minler ise Cehennem’de ebedî kalmazlar. Kendilerine günahları kadar azap edilir. Sonra oradan kurtulup Cennet’e girerler ve orada ebedî kalırlar.⁸² Bu dünyada kulluk görevlerini yerine getiren insan yapmış olduğu amellerle kendi cennetini inşa etmektedir. Kulluk görevlerini yerine getirmeyen insanı ise ahirette çok zor bir hayat beklemektedir.

8. İbadetlerin Pek Çok Hikmeti Vardır

İbadet hiçbir fayda ve çıkar için yapılmaz. İbâdet ancak Allah’ın emri olduğu için, O’nun rıza ve hoşnutluğunu kazanmak için yapılır. İbâdetde temel amaç ne cennet arzusu ne de cehennem korkusudur. Ancak Allah rızası için samimi niyetle ibâdet eden kimseler, ibâdetlerinin yararlarını hem dünyada hem de ahirette göreceklerdir. Ancak kula düşen, ibadetlerin hikmet ve maslahatlarını gözetmeksizin kayıtsız şartsız Allah’ın emirlerine boyun eymektir. Allah’a karşı hakiki kulluğun gereği de budur. Çünkü kulluk, kulun Allah’ın 82 Mülk, 67/2, Necm, 53/39; Nahl, 16/18; Tевbe, 9/105

Kaynak: Nicin İbadet Etmeliyiz Kitabı Yazar: Fettah Resuloglu